

თენგიზ გუგუჩია

სიკო ფაშალიშვილის ფილოსოფიური ლირიკა

სიკო ფაშალიშვილის ლექსების გარკვეული ნაწილი გამოირჩევა ადამიანის ცხოვრებაზე ფილოსოფიური დაკვირვებით, სიცოცხლის აზრისა და მიზნის გარკვევის წყურვილით, რითაც პოეტი ზოგჯერ გულმტკივნეული, მელანქოლიით შეპყრობილი ჩანს.

კიდევ უფრო ძლიერდება პოეტის სინანული დროთა მდინარებაში. დრო და ჟამი ამძაფრებს წუთისოფლის ბრუნვის გამოცანას და აძლიერებს პოეტის სულიერ ტკივილებს. ლექსი „სიცოცხლე ჩემი“ ავტორის სიცოცხლის ბოლო დღეებში დაიწერა და გარდაცვალებიდან რამდენიმე დღეში გამოქვეყნდა გაზ. „ლიტერატურულ საქართველოში“. იგი ერთგვარად მშვიდად და უემოციოდ იკითხება, თუმცა მაში უსაზღვრო სინანული ჩანს სიცოცხლეზე შეყვარებული კაცისა, რომელსაც არ ინდობს დროის მდინარება და სულ უფრო მეტად აგრძნობინებს აღსასრულის გარდაუვალობას:

„სიცოცხლე ჩემი ფეხაკრებით მიიბარება,
 ცდილობს მოასწროს მზის ჩასვლამდე მთას მიფარება,
 სიდანაც მსურდა ჩემი ბედის გამოდარება,
 არა, არ იცდის... მაგ კაი კაცს რა ეჩქარება?“

ს. ფაშალიშვილის ლექსების ერთტომეულში ცალკე მონაკვეთადაა გამოყოფილი ფილოსოფიური ლექსების კრებული სათაურით „სიბრძნისაა ერთი დარგი“ (ს. ფაშალიშვილი, 1956, გვ. 83-127). მასში მოვლენათა ღრმა და ორიგინალური გააზრებით განსაკუთრებულ ყურადღებას იპყრობს ლექსები: „უკვდავება“, „ბუნებისათვის კაცისა“, „შენდობის მათხოვარი“, „წარწერა უდაბნოში“, „პატარა განაჩენი“ და მრავალი სხვა.

„არ გადავაჭარბებთ, თუ ვიტყვი, რომ ლექსი „უკვდავება“ დგას მე-20 საუკუნის ქართული ლირიკის შედევრთა წინა რიგში“ (ივ. გომართელი, 1924).

„ჯანლის ჭარები ებრძოდნენ ქარებს
 და მზე ვეფხვივით ყალყზე დგებოდა;
 მე ავდიოდი მალალ მწვერვალებს
 და სული ცეცხლში იძირებოდა.

...

მარადისობის ავხადე ფარდა
 და მზეებს იქით გადავახედე
 და უკვდავება ვიხილე მაშინ –
 საკუთარ სულში მზის ამოსვლაში!“

ს. ფაშალიშვილი თავის ლექსებში ხშირად ეხება ადამიანის ამქვეყნიური დანიშნულების საკითხს. „ვინ იყო იგი, გული რისთვის სტკიოდა“, – ფიქრობს პოეტი სამარის ლოდზე შესრულებული წარწერა-თხოვნის – „შენდობას ვითხოვ, მიკურთხე ხსოვნა“ – წაკითხვისას. ყოველი ბიროვნების განვლილი გზა უნდა განისაჯოს და შეფასდეს, თითოეულს კი ღირსების მიხედვით მიეგოს – ასე სწამს პოეტს. „როგორ მოვიდა, როგორ იღვწოდა, როგორ დაატყო ცხოვრებას კვალი, რისთვის იბრძოდა, რისთვის იღვწოდა, რით მოიხადა კაცური ვალი“.

ლექსი „წარწერა უდაბნოში“ გვაუწყებს „ერთ უდაბნოში უკაცურ ადგილს, ხავსიან ქვაზე“ ამოკვეთილი წარწერის შინაარსს, რომელიც გვამცნობს იმიერში

წასული კაცის შეგონებას – ვინაც ოქროს სამოსი შემოაცვდა, მაგრამ ნამდვილი სიმდიდრე თან ჩაჰყოლია საფლავში, თან წაუღია „კაცის ნამუსი და სიყვარული ადამის ძისა!“ ს. ფაშალიშვილი მკითხველს მოუწოდებს ასეთი პიროვნებების საქმეთა აღიარებას, ვინც თავისი სიცოცხლის უმთავრესი ნაწილი „მოყვასისათვის წმინდა სამსახურს“ შეაღია. პოეტი შთაგონებულია არსებული წარწერით:

„იმ წარწერაზე მე ვფიქრობ ხშირად
და სინანული მტანჯავს გვიანი“.

და სვამს კითხვას:

„რად არ დევს ის ქვა დიდი გზის პირად,
რომელზეც დადის ადამიანი?!...“

ს. ფაშალიშვილი მიგვანიშნებს, რომ „წუთისოფლის სტუმარს“, ადამიანს, კაცთმოყვარეობისა და ერთგულების გარდა სხვა მისწრაფების საგანი არ უნდა გააჩნდეს.

სიკვდილი და სიცოცხლე მარადიულად თანაარსებობენ, თითოეულს თავისი მისია აკისრია მეტ-ნაკლები მნიშვნელობით. არც ერთი არ არის მარადიული. ფიზიკურ კედომას განიცდის დიდიც და დიადიც. ამაზე მეტყველებს ლექსი „ნაპოლეონი ტიუილრის ბაღში“. დიდი გვირგვინოსანი, თავისი ზეკაცური სიამაყით სხივმოსილი, ბაღში სეირნობისას „კეთილინებებს დასტკბეს – როგორ ჰყვავის სოსანი“. თავისკენ მოსწევს ერთი ვარდის რტოს და ყვავილის გულში პატარა მღიღს დააკვირდება – ეტყვის: „შენც ცოცხლობ? გაიცინებს და გააკვირდება!“

პოეტი მაშინვე შეუძახებს:

„ეჰეი, ასე ნუ დასცინი, იყავი ფრთხილი:
მოვა შენი დღე, დაგიჰკნება ბედის ხეხილი
და მიწის მპყრობელს, მიწად გაქცევს ეგ მცირე მღიღი“.

ცალკე აღნიშვნის ღირსია ს. ფაშალიშვილის ვრცელი ლექსი „სიმართლე“. ავტორი გვიყვება, რომ დედამიწაზე თურმე უძველესი დროიდან უცხოვრია სიმართლეს. ამბობდნენ „იგი მზეთუნახავი ქალი არისო ზედუთაებრივი“. მრავალი ეძებდა, მაგრამ მის საძებნელად წასული „არ ბრუნდებოდა უკან არავინ“. ერთ დღესაც

„...მაშინ რაინდი ერთი
გამოჩნდა უცებ და დაიძახა,
რომ ხალხისათვის მას გული ერჩის
მან განიზრახა სიმართლის ნახვა!“

რაინდმა ხალხს აღთქმა დაუდო, რომ სიმართლეს იხილაედა და მის შესახებ ნამდვილ ამბავს მოიტანდა. გაიარა ურთულესი გზები, უკანასკნელი „შმაგი მდინარე და წინ უდაბნო... მწირი უვარდო, ყრუ და უდაფნო“. მიზნის სიღიადე ამარჯვებინებს რთულად სავალ გზაზე. უეცრად „პატარა ქოხი, ქოხის ღირესთან სახედაშქანარი დგას დედაბერი და წელში მოხრილს, ბავეს უთრთოლებს ღიმილი წყნარი!“

რაინდი ჰკითხავს ადგილის სახელს და ამბავს ამ არემარისას. ამის შემდეგ მათი დიალოგი ასე წარიმართება:

– ეს უყვავილო უდაბნო არის,
აქ არც წყაროა და არც მდელია!
– მხარე სიობლის და სიმწუხარის?
– არა სიმართლის სამფლობელია“.

რაინდს გაკვირვება იპყრობს და სთხოვს:

„...მაშ, მითხარ ისიც,
სადა ბინადრობს, თვითონ სიმართლე,
სად არის ოქროს სასახლე მისი?!
„— გზა აქ თავდება... სიმართლე მე ვარ,
სასახლე ჩემი — ეს ქოხი არის,
ეს ზღურბლი არის, რაზეც მე ვდგევარ,
ჩემი ცხოვრების თანაზიარი!“ —

იყო პასუხი.

განცვიფრებული და გაწბილებული დარჩა რაინდი. დედაბერთან საუბარში იგი აღიარებს, რომ სიმართლედ წარმოედგინა „მზეთუნახავი... როგორც შვენება დაუძრახავი!“ ქალიც დაუდასტურებს, რომ სწორედ ასეთი იყო თავდაპირველად, მაგრამ მდევნელმა მოშურნე ადამიანმა ასე დააჭკნო ის საბოლოოდ. მაშინ წამოსცდება პოეტს სოფლის საძრაბისი სიტყვები:

„როგორ არ დაგმოს კაცმა სოფელი
და მისი სწრაფვა ვით არ დაეცეს,
თუ თვითონვეა უარყოფელი
იმისი, რასაც ქვეყნად დაეძებს?!“

თავჩაღუნული და თვალცრემლიანი შემობრუნდება რაინდი. მხოლოდ ამასღა ჰკითხავს დედაბერს:

„მე ხალხი მეღის პასუხისათვის
რომ დაებრუნდები რა ვუთხრა მაინც?
სულ ერთი სიტყვით გაიხსნა ხლართი:
„— იცრუე!“ — უთხრა სიმართლემ რაინდს!“

ლექსი „სიმართლე“ ავტორის ცხოვრებისეულ გამოცდილებასა და ზოგადად მრავალჭირნახული ადამიანის ცხოვრებას პოეტურად ასახავს. საკითხი ფილოსოფიურ ჭრილშია დასმულიც და გადაწყვეტილიც.

აღსანიშნავია, რომ ს. ფაშალიშვილის ფილოსოფიური ლირიკა მრავალწახნაგოვანია. პოეტს ხელეწიფება კეთილისა და ბოროტის, სიკვდილისა და სიცოცხლის, სიმართლისა და სიცრუის, მარადიულის არსებობისა და ყოველივეს უცილობელი დასასრულის, ბუნების ქმნილებათა ურთიერთპარმონიული შერწყმის პრობლემების შთამბეჭდავი მხატვრული გადაწყვეტა.

ლიტერატურა

- ს. ფაშალიშვილი, 1956 - ს. ფაშალიშვილი, ერთტომეული, თბ., 1956.
ივ. გომართელი, 1924 - ივ. გომართელი, კავკასიონი: „სახალხო გაზეთი“, №27, 1924.

TENGIZ GUMBERIDZE**SIKO PASHALISHVILI'S PHILOSOPHICAL LYRICS**

S. Pashalishvili has a certain number of poems with a strong philosophical emphasis and observation on life, and with the intention of finding the reason and purpose of human existence: Time and tide complicates the task of explaining the puzzles of life and excruciates his spiritual pains. Of particular importance in this respect are the poems: "Immortality", the Inscription in the Wilderness", "the Truth", "Minor Verdict" and more.

In these poems the author discussing the human destiny, suggests that the life course of every man should be examined and assessed and each person should be judged and repaid according the merits he deserves. The author also develops an idea that the most important aspirations a man should seek after in his life are altruism and loyalty.

SI Pashalishvili's philosophical lyrics has many facets. The author renders impressive artistic picture of problems of harmonious merging of good and evil, life and death, and of creatures of nature.